

Konstitutionsutskottet

Ink 2025 -10- 07

Dnr 288-2025/26

2025-10-07

Anmälan om granskning till Konstitutionsutskottet

Begäran om granskning av regeringens avtal med Somalia

Miljöpartiet anmäler härmed regeringens hantering av ett hemligt avtal med Somalia till Konstitutionsutskottet för granskning. Enligt Ekots reportage slöt Sverige i december 2023 en överenskommelse med Somalias regering som utlovade svenska biståndsmedel i utbyte mot att Somalia tar emot personer som Sverige vill utvisa. Avtalet innebar att 100 miljoner kronor ur biståndsbudgeten skulle öronmärkas till en fond med nära anknytning till Somalias premiärministers kansli. Denna uppgörelse har hållits hemlig för allmänheten och kom först nyligen till kännedom genom mediernas avslöjanden.

Somalia ligger näst längst ned i Transparency Internationals korruptionsindex, vilket innebär att risken för missbruk av biståndsmedel är extremt hög. Att placera svenska skattemedel i projekt där Somalias premiärministers krets får stort inflytande har därför väckt stark kritik – både internt inom Sida och externt från experter.

Den tidigare biståndsministern Johan Forssell och den nuvarande biståndsministern Benjamin Dousa har båda haft det direkt övergripande ansvaret för biståndspolitiken under denna process. Med anledning av de allvarliga uppgifter som framkommit finner vi det nödvändigt att KU granskar båda dessa ministrars agerande i samband med avtalet med Somalia och de biståndsmedel som betalats. Nedan redogörs för de två huvudsakliga beslutsomgångarna – den första utbetalningen 2024 och den andra utbetalningen 2025 – där vi misstänker att otillbörlig styrning av myndighet kan ha förekommit samt att vilseledande information kan ha kommunicerats.

Första utbetalningen 2024 – konflikt med Sida och misstanke om ministerstyre

Enligt de uppgifter som finns tillgängliga utlöste överenskommelsen med Somalia en konflikt mellan svenska myndigheter och regeringen. I december 2023 meddelade Sveriges ambassadör i Somalia att han träffat en överenskommelse med Somalias premiärminister om att sätta in 100 miljoner kronor i en nyinrättad somalisk-italiensk fond¹. Sidas tjänstemän reagerade starkt och vägrade genomföra utbetalningen när de fick kännedom om planerna. Skälet var att den aktuella fonden stod under starkt inflytande av Somalias premiärministers kansli. Sidas egna analyser varnade för uppenbar korruptionsrisk och brist på insyn om pengarna skulle kanaliseras på det sätt som regeringen utlovat².

Denna vägran från Sida ledde till en allvarlig intressekonflikt internt och diplomatiskt. Somaliska företrädare insisterade på att få pengarna placerade i just den utlovade fonden³. Under våren 2024 skakade relationen: Sverige hamnade i konflikt med Somalia när utbetalningen fördröjdes på grund av Sidas motstånd. Konflikten kulminerade i att Somalias regering utvisade Sidas biståndschef, efter att hon uppfattats stå i vägen för att pengarna skulle betalas ut. Samtidigt hotade Somalia att stoppa vidare mottagande av utvisade personer om inte Sverige uppfyllde sin del av avtalet och betalade ut biståndsmedlen.

För att lösa det akuta dilemmat valde regeringen då en inofficiell kompromiss: Istället för att föra över pengar till den kontroversiella somaliska fonden gjordes en första utbetalning på 40 miljoner kronor till en fond hos Världsbanken. Detta var avsett att delvis uppfylla det svenska löftet utan att pengarna gick direkt till en fond kontrollerad av Somalias regering.

Vi noterar dock att inget offentligt regeringsbeslut eller uppdrag om denna omdirigering av 40 miljoner har kunnat identifieras i tillgängliga källor. Det är således oklart på vilken formell grund denna utbetalning beslutades, vilket i sig väcker frågor om transparens och efterlevnad av gängse beslutsprocesser. Om denna utbetalning initierats genom informella påtryckningar på Sida – i strid med myndighetens egna bedömning – finner vi skäl att misstänka otillåtet ministerstyre. Vi anser att Johan Forssells roll i denna första utbetalning (då i egenskap av ansvarigt statsråd) bör granskas noga av KU.

¹ <https://www.sverigesradio.se/artikel/sverige-i-hemlig-overenskommelse-med-somalia>

² <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/sverige-i-bistandsuppgorelse-med-somalia>

³ <https://www.sverigesradio.se/artikel/bistandschef-utvisades-efter-braket-om-hemliga-uppgorelsen>

Andra utbetalningen 2025 – formellt beslut men ifrågasatt transparens

Konflikten mellan Sverige och Somalia ska enligt uppgifter i media ha fortsatt. Somalia ska ha krävt att Sverige betalade ut resterande belopp på 60 miljoner kronor. Under våren 2025, när Benjamin Dousa hade tillträtt som biståndsminister, vidtogs formella steg för att möjliggöra den återstående utbetalningen. Den 8 maj 2025 ändrades Sidas regleringsbrev genom ett regeringsbeslut som explicit angav att stöd till FN:s utvecklingsprogram (UNDP) med upp till 60 miljoner kronor fick ingås som nytt åtagande inom Somalias biståndsstrategi⁴. Detta undantag från tidigare stopp för nya avtal gjorde det möjligt att kontraktera en specifik insats trots strategiperiodens slut. Kort därefter, under sommaren 2025, betalade Sida ut 60 miljoner kronor till ett projekt i samarbete med Somalias premiärministers kansli under FN-organet UNDP⁵.

Det kan noteras att regeringen här formellt gick den korrekta vägen genom att justera regleringsbrevet innan utbetalningen. KU bör ändå granska om syftet med detta beslut var att kringgå Sidas invändningar och expertbedömning, vilket i praktiken kan utgöra ministerstyre även om formen är riktig. Sidas ledning har uppgett att det var regeringen som beslutade att stöd skulle ges via UNDP i Somaliafallet. Interna källor inom Sida vittnar dessutom om att projektet aldrig skulle prioriterats utan regeringens direkta krav⁶. Dessa uppgifter tyder på en ovanligt tung politisk styrning av ett enskilt biståndsprojekt, där den ansvariga ministern kan ha överskridit gränsen för vad som är acceptabel påverkan på en myndighets beslutsfattande i ett enskilt ärende.

Ytterligare en aspekt rör informationen som kommunicerats till allmänhet och riksdag om denna insats. Biståndsminister Benjamin Dousa har i media betonat att "regeringens politik säger mycket tydligt att biståndet ska kunna användas i migrationspolitiska syften" men att "det är Sida och ambassaderna som ansvarar för genomförandet" och "Sida fattar självständiga myndighetsbeslut och beslut om exakt med vilka vi ska samarbeta och till vilka belopp"⁷. Han har velat ge sken av att beslut om utformning och mottagare av biståndet fattats av ansvariga myndigheter på saklig grund. I andra intervjuer har Benjamin Dousa även hävdats att inget samarbete sker med Somalias premiärministers kansli i dessa projekt⁸. Denna information är i minsta mån missvisande - om inte direkt falsk. I Sidas eget beslutsdokument för UNDP-insatsen framgår det klart att stödet gäller "ett

⁴ UD2025/13856 Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

⁵ <https://www.sverigesradio.se/artikel/bistandschef-utvisades-efter-braket-om-hemliga-uppgorelsen>

⁶ <https://www.sverigesradio.se/artikel/sverige-i-hemlig-overenskommelse-med-somalia>

⁷ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/uppgifter-sida-kande-press-av-regeringen-att-genomfora-somalia-upplagg>

⁸ <https://www.sverigesradio.se/artikel/ministern-kritiserar-efter-pastaenden-om-bistand-valdigt-konstigt>

samarbete med Somalias premiärministers kansli”⁹. Om ministern medvetet har lämnat dessa felaktiga eller vilseledande uppgifter om vart pengarna går och hur de används är detta i sig skäl för KU att granska ärendet ur ett ansvars- och tillitsperspektiv.

Slutsats

Sammantaget anser Miljöpartiet att det föreligger allvarliga indikationer på otillbörlig ministerpåverkan i hanteringen av avtalet med Somalia. Redogörelsen ovan visar hur regeringsföreträdare kan ha pressat en myndighet att kringgå sin professionella bedömning, initialt utan formella beslut, för att tillmötesgå en hemlig politisk uppgörelse. Först i efterhand formaliserades beslut som legitimerade utbetalningarna, men då under fortsatt tveksamma omständigheter. Båda ansvariga ministrar, Johan Forssell och Benjamin Dousa, bör enligt vår mening granskas. Särskilt bör KU utreda:

- Om statsrådet Johan Forssell agerade på ett sätt som innebar otillåten styrning av Sida i samband med den första utbetalningen, inklusive om några beslut togs utan sedvanlig transparens för att få ut 40 miljoner kronor till Världsbanken.
- Om statsrådet Benjamin Dousa agerade korrekt genom att driva igenom den andra utbetalningen på 60 miljoner kronor, samt om han har lämnat sanningsenlig information om projektets utformning och mottagare. Här bör KU särskilt granska eventuella diskrepanser mellan ministrarnas offentliga uttalanden och verkligheten så som den framgår av Sidas dokument.
- Huruvida regeringens koppling av biståndsmedel till en migrationuppgörelse av detta slag är förenlig med gällande regelverk och principer för hur biståndsmedel får användas, inklusive om syftet med biståndet har förvanskats eller använts som påtryckningsmedel i strid med riksdagens intentioner för biståndsanslaget.

Vi uppmanar därför Konstitutionsutskottet att granska hela processen kring avtalet mellan Sverige och Somalia från 2023 till 2025, inklusive båda utbetalningarna och båda berörda ministrarnas agerande, för att säkerställa att regeringsmakten utövats inom lagens och konstitutionens ramar.

Janine Alm Ericson (MP)

Riksdagsledamot och biståndspolitisk talesperson

⁹ <https://globalbar.se/2025/10/vad-ar-sant-och-falskt-om-somalia-stodet>